

Του Περικλή Δημητρώπουλου

Ας ακούσουμε τους ξύπνιους

Οι «Υπνοβάτες» ως τίτλος ευτύχησαν δυο φορές και με διαφορά 80 χρόνων. Ευτύχησαν στη λογοτεχνία και την Ιστορία περιγράφοντας τη δυστυχία της υπνωτικής πορείας ενός κόσμου που οδηγείται στην καταστροφή. Οι φανταστικοί του συγγραφέα Χέρμαν Μπροχ υπνοβατούν σε ένα σύστημα αξιών που καταρρέει έχοντας χάσει τον ηθικό τους μπουσούλα. Οι πραγματικοί του ιστορικού Κρίστοφερ Κλαρκ υπολογίζουν τις κινήσεις τους, οχηματίζουν συμμαχίες, απειλούν ο ένας τον άλλον. Δεν ήθελαν να συγκρουστούν. Αλλά να που το αποτέλεσμα είναι ο «Μεγάλος Πόλεμος». Ο κόσμος τους ξύπνησε μια μέρα σε έναν εφιάλτη.

Με το βιβλίο του, το 2012, ο Κρίστοφερ Κλαρκ μελετά το γεωπολιτικό σόμπαν της εποχής. Οι πρωταγωνιστές του είναι οι **μεγάλες δυνάμεις**. Ο Χέρμαν Μπροχ, πάλι, περιγράφει έναν **πολιτικοκοινωνικό μικρόκοσμο**. Στην τριλογία του, το 1932, οι πρώτες του είναι ένας αξιωματικός του στρατού, ένας λογιστής που ανήκει στη μεσαία τάξη και κάποιος που σήμερα θα περιγράφαμε

ως λαμόγιο. Στη διην του «Μεγάλου Πόλεμου» βυθίζονται και αυτοί.

Τα δυο έργα (ή η Ιστορία και η λογοτεχνία) τέμνονται. Υπνοβάτες είναι όλοι τους. Ισχυροί και ανίσχυροι, ηθικοί και ανήθικοι, άρχοντες και αρχόμενοι, πραγματικά και φανταστικά πρόσωπα, ο μεγάλος κόσμος της ισχύος και ο μικρότερος του καθενός μας. Αυτοκρατορίες και υπήκοοι, κράτη-έθνη και πολίτες, κοινωνίες και άτομα συνδέονται με την ίδια μοίρα. Το τίμημα της καταστροφής είναι κοινό, ο λογαριασμός είναι ερείπια, λάσπη, πόνος και αίμα.

Η ιδέα της υπνοβασίας είναι μεγαλοφυής επειδή ο κόσμος των υπνοβατών ζει και αναπνέει στο **μεταίχμιο της δυστοπίας**. Κάτι που σημαίνει πως η εξουσία ακτινοβολεί ακόμη, ο οίστρος της ισχύος, αυτοκρατορικός και πολιτικός, είναι παρών. Στον μικρόκοσμο, το λαμόγιο ελπίζει απλώς πως θα τα καταφέρει – αρκεί να ελιχθεί χωρίς το βάρος του ηθικού έρματος. Από τους αυτοκράτορες έως τους λογιστές, κανένας δεν προοικονομεί τις συνέπειες, όλοι τους κινούνται σαν άμοιροι **εθελοντές του χάους**.

Λένε ότι είναι επικίνδυνο να ξυπνήσεις απότομα έναν υπνοβάτη, αλλά καμιά φορά είναι πιο επικίνδυνο να τον αφήσεις να κοιμάται

Τις συνέπειες και το χάος που εμείς σήμερα γνωρίζουμε μέσα από την Ιστορία και τη λογοτεχνία.

Είμαστε τυχεροί, θα πει κανείς, τόσο γνώση έχουμε στη διάθεσή μας. Ωραία, αλλά γιατί δεν προοικονομούμε το δικό μας χάος για να το αποτρέψουμε; Ασφαλώς δεν είναι τόσο απλό με τους υπνοβάτες που κυκλοφορούν στον μεγάλο μας κόσμο. Ηγέτες σαν τον Ντόναλντ Τραμπ και τον Βλαντίμιρ Πούτιν είναι πολύ υπνωτισμένοι από την αίσθηση της εξουσίας τους για να δεχθούν πως ο «*σύντομος περίπατος*» στην Ουκρανία και το Ιράν δεν είναι παρά μια ήττα διαρκείας. Είναι και πολύ αρχαίοι για να ενoxλήσουν την υπνοβασία τους άλλου τύπου απειλές, όπως η κλιματική κρίση.

Αυτός είναι ο μεγάλος μας κόσμος και, όπως σε κάθε εποχή, τέμνεται με τον πολιτικοκοινωνικό μας μικρόκοσμο. Με τους δικούς μας υπνοβάτες ανάμεσα σε ένα πολιτικό σύστημα που μοιάζει να έχει χάσει την πυξίδα του, μια μεσαία τάξη που αγωνιά χωρίς μπουσούλα και λαμόγια σε αφθονία που ελπίζουν πως θα τα καταφέρουν – κοινώς, να τη σκαπουλάρουν.

Να όμως ποια είναι η δική μας τύχη σε αυτό το σύγχρονο μεταίχμιο της δυστοπίας χωρίς στη γνώση, δεν υπνοβατούν όλοι. Η επιστήμη προειδοποιεί για τους κινδύνους όσο ποτέ άλλοτε στο παρελθόν. Ιστορικοί, λογοτέχνες, δημόσιοι διανοούμενοι και αναλυτές το ίδιο. Καλά είναι τα «*πακέτα της ΔΕΘ*» που κυκλοφορούν αυτές τις μέρες, αλλά ας κοιτάσουμε και αυτούς που δεν υπνοβατούν. Ας ακούσουμε τους ξύπνιους.

Στο τελευταίο του βιβλίο ο Ιαν Μακ Γιοϊάν φαντάζεται ένα κλιματικό χάος. Γράφει για μια Γη καλυμμένη από νερό και έναν ήρωα που το 2119 μελετά σε ένα νέο νησί τον παλιό κόσμο, τον δικό μας, πριν από την καταστροφή. Στα μάτια των συγχρόνων του η δική μας περίοδος είναι η «*Εποχή της Παράκρουσης*». Ο ίδιος, όμως, σκαλίζοντας προσωπικά ηλεκτρονικά αρχεία που έχουν διασωθεί ανακαλύπτει και έναν κόσμο που δεν υπνοβατούσε. Ζωηρό και ανοικτό, υποψιασμένο και δημιουργικό. Έναν κόσμο **γνώσων και ευαισθησίας**. Και τότε, κατακλύζεται από ένα απέραντο συναίσθημα νοσταλγίας γι' αυτόν τον κόσμο που δεν έζησε και ζούμε εμείς σήμερα.

Το βιβλίο λέγεται «Τι μπορούμε να γνωρίζουμε». Είναι ένας τίτλος που του αξίζει να ευτυχήσει.

- **Herman Broch**, «Οι υπνοβάτες», εκδ. Ερμα, μετάφρ. Σοφία Αυγερινού.
- **Christopher Clark**, «Οι υπνοβάτες», εκδ. Αλεξάνδρεια, μετάφρ. Κώστας Κουρεμένος.
- **Ian McEwan**, «Τι μπορούμε να γνωρίζουμε», εκδ. Πατάκη, μετάφρ. Κατερίνα Σχινά.